

Szerkesztői szállítás

Belső-kiadályozza 21. szám, hova a lap szellemi részét illető közlemények czimzandók.

Az értékes cikkek díjaztatnak. Kéziratok nem adatkak vissza.

Előfizetési díj:

Egész évre 12 frt.
Félévre 6 „
Negyedévre 3 „
Egy óra 1 „

Megjelenik minden nap, az ünnepeket követő napok kivételével.

KELET

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Kiadó-hivatal:

Stein János könyvkereskedése, hova az előfizetések a hirdetések küldendők.

Hirdetési díjak:

Négyzetes hasábrított galimond sor ára 6 kr. Bélyegző minden hirdetés után 20 kr. Nagyobb és gyakori hirdetéseknek külön kedvezményt is nyújt a kiadóhivatal.

Hirdetések felvételnek:

Bécsben: Oppalik Alajosnál (Wollzeile 22)
Habsburg és Voglernál (Nemes Markti 11.)
Pesten: Lang Leopoldnál (Krausz-utca 9 szám emelet.)

„KELET“

előfizetési feltételei:

Egész évre 12 frt. Negyedévre 3 frt.
Félévre 6 frt. Egy óra 1 frt.

Egyes szám ára 5 kr.

Az előfizetési pénzek — legczélszerűbben postai útvánnyal — Kolozsvárra, Stein János könyvkereskedésébe küldendők.

A „Kelet“ kiadóhivatala.

A városi főispánok.

III. *)

(ZZZ.) A kolozsvári főispán beiktatása alkalmával egy oly férfiú részéről, kit kitűnő ismeretei és szónoki tehetsége-nél fogva a legnépszerűbb hazafiak sorában óhajtanók láthatni, azon nézet nyert kifejezést, miszerint a városi főispánok tulajdonkép még nem lennének hivatva arra, hogy hatáskörükben tényleg fellépjenek, s megkezdjék a reájok ruházott jogok és köteleességek gyakorlását. Ezen nézet szerint a városi főispánság merőben új intézmény; a köztörvényhatóságokról szóló 1870: XLII. t. cikk által lön creálva; ezen törvénycikk azonban még nincs tényleg életbeléptetve, ergo annak a városi főispánságra vonatkozó része se tekinthető még életbeléptetettnek; a város köztörvényhatósági szervezete az idézett törvénycikk feltételeinek megfelelőleg még csak ezután fog megállapíttatni; majd ha az eziránti statutum megkészl, a belügy-minister által helybenhagyatik, s annak alapján előáll (a mostani képviselőtestület helyett) az új városi bizottság, majd csak akkor kellett volna a városi főispánnak e testület körében megjelenni, ott az esküt letenni, s általában hivatalos functióit megkezdni.

Ezzel nem kevesebb lön kimondva, mint az, hogy a városi főispánok, kik a mostani városi képviselőtestületekkel s tisztikarokkal szemben már most elfoglalni kívánják hivatalos állásukat, oly cselekvényt követnek el, mely a törvényesség szempontjából sérelmes.

E nézet, mely mellett a természetes logikai következtetés alaposságának látszata áll, nem czáfoltatott meg. Elhangzott az egész felszólalás. Épen nem kavarta fel a hullámokat, s a beiktatás — úgy vélem, inkább a népszerű, derék főispán személye iránti ildomosság és barátságos hajlam folytán — minden további vita nélkül ment véghez egész csinosan „szép renddel“, a mint mondani szokták.

De valljuk be az igazat, hogy e nézet felmerülése, s annak törvényességi látszata mégis sokaknál némi kételyt hagyott fenn arra nézve: vajjon nem hallgattatott-e itt agyon egy jogosult nézet?

Ily kételyeket fenhagyni nem tanácsos; részéről politikussabb dolognak tartom azzal szembe nézni s megvizsgálni, mennyit nyom a bíráló okoskodás serpenyőjében az említett argumentatio.

Kisértsük meg ezt!

E sorok írója nem tartozik a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló törvény feltétlen bámulói közé. Az ide vonatkozó jogok és köteleességek szabados codificatioja nem volt oly feladat, melyet oly könnyen lehetett volna megoldani, mint némelyek hiszik; mert jóllehet a mi ki-

ráltságunkban a közigazgatás a gyakorlat útján a fejlődésnek előrehaladott pontját érte el már a régebbi időkben, mégis a val a saját szerű tüneményével találkozunk, hogy a közigazgatási tudomány, mint olyan és pedig, mint rendszeres tudomány, a mi azelőtti social-politikai viszonyaink közt a szakszerű fejlesztés terén kevésbé lön ápolás alá véve. Régi törvényeinkben csak szórványosan fordulnak elő az e tárgy szabványok, s a megyei statutumok is — a mellett, hogy egyöntetűség nélküliek valának — a rendszeresítő irány javára keveset nyújtottak. Sőt a közigazgatási tudomány mai napig is csak mostoha gyermek gyanánt szerénykedik Apolló csarnokaiban. Törvényhozásunk előtt tehát egy oly feladat állott az 1870: XLII. törvénycikk megalkotása alkalmával, melyet tökéletesen megoldani a lehetetlenséggel határos volt. Elég az, hogy meg van vetve az alap; majd a gyakorlat s a törvényhozás további gondja lassanként betölti a hiányokat, kiegyenlíti az anomáliákat, melyeket az élet csakhamar fel fog tüntetni.

De van ennek a törvénynek egy nagy érdeme; az, hogy félremagyarázhatlan határozottsággal megjelöli végre nem csak azon jogokat és köteleességeket, melyek magát a törvényhatóságot illeti, hanem azokat is, melyeket (azon elvnel fogva, miszerint a törvényhatóság tulajdonkép csak közvetítője az állami közigazgatásnak) viszont a kormánytól se lehet megtagadni, levén az felelős az állambiztonság, személy- és vagyonbátorság, közrend- és közérkölciségéről.

E tekintetben a törvény határozott, szabatos és bölcs mérséklet szellemében van megalkotva, s az ellen ép e tekintetben lehet legkevésbé alapos kifogást tenni.

Az a viszony, a melybe a törvény a felelős kormány képviselőjét, a főispánt, szemben a törvényhatósággal helyezi, épen nem mondható olyannak, mely az önkormányzati jog rovására tulterjesztett hatalomkört nyújtana. Ő mindenek felett csak ellenőr gyanánt van oda állítva, s e hatáskör rendszeresítése minden olyan hazafi előtt, ki a magyar állam és társadalom érdekei iránt meleg érzelmeket táplál keblében, oly természetes és szükségesnek fog feltűnni, hogy annak ily módoni szabatosítását csak méltányolni fogja.

A mi pedig a városi törvényhatóságokat illeti, azokkal szemben a főispán hatásköre semmivel se lehet szűkebb, mint a megyéken; mert hiszen, hol forr a társadalmi élet hevesebben, mint épen a városokon; s ha felelősségre vonhatjuk kormányunkat azon cselekvényekért, melyek ezek életében a közrendet stb. compromittáló irányban felmerülhetnek; ha a város is csak közvetítője az állami közigazgatásnak, akkor nemhogy annak volna értelme, ha gyanakodó meglepetéssel fogadjuk a városi főispánok beállítását, sőt bámulunk kell felelős kormányunk azon bátorságán, hogy eddig is elvállalni merte a felelősséget a városok közrendért, a nélkül, hogy ott képviselője lett volna.

Valamint a nemesség, úgy a városok kiváltságai és szabadelmainak kora is lejárt, s a ki eféle jussokat penget, az hiába veri nekem a mellét, hogy ő demokrata és szabadelvű ember.

Valamint a megyei, úgy a városi „törvényhatóság által közvetített állami közigazgatás érdekei“ felett is kell hogy őrkdjék a végrehajtó hatalom képviselője; e jog és köteleesség gyakorlása nem füg-

gesztható fel perczig se, illetőleg annak életbeléptetése se az államérdek, se a társadalom érdekei, se a kormány felelősségének értelem szerűvé tétele szempontjából el nem odázható.

De nem odázható el az a merev törvényesség szempontjából se; mert hol van megadva a törvényben a városok részére azon „kiváltság“, hogy egész az átszervezkedésig még mind ellenőrzés nélkül gyakorolhatják azon „állami közigazgatás“ közvetítését, melyért a belügyminiszter minden órában felelősségre vonható? Ez sehol se található fel a törvényben, s itt nemcsak az a fődolog, hogy a miniszteri felelősség a városi főispánok beiktatása által a képtelenségek sorából sietőleg áthelyezendő az értelem szerű, possibilis dolgok sorába, hanem az is, hogy Tóth Vilmos ő excja ép oly felelős arról, hogy az 1870: XLII. t. cz. a városok ép úgy keresztül vitessék a törvény szabványai szerint, mint a megyéken, s kötelessége és joga megyei és városi főispánok által egyiránt őrkdni a felett, hogy a szervezkedési munkálatok a maga rendje szerint s a maga idejében végrehajtassanak.

A törvényhozás megalkotta a köztörvényhatóságok rendezéséről szóló törvényt. E törvény a városokra nézve is kötelező. Abban ki van mondva, hogy a végrehajtó hatalomnak ezután a városban is képviselője legyen a városi főispán személyében. E törvény még tavaly szentesített és hirdettetett ki. Annak végrehajtását az összes miniszteriumra bízta az ország. A miniszterium pedig ép e törvény alapján életbelépteti annak a városi főispánokra vonatkozó részét, hogy felelhessen a törvény többi részeinek is életbeléptetéséről. Ez logikai és törvényes eljárás; sőt az lett volna, ha még tavaly a törvény kihirdetése után azonnal tette volna is, annyival inkább, mivel a főispáni hatáskör szemben az önkormányzati joggal inkább negatív, s csak kivételesen cselekvőleges.

Csak látszata marad tehát azon törvényességi szempontnak, hogy a városi főispánok majd csak a szervezés után lettek volna jogosulva elfoglalni hatáskörüket. Opportunitási szempontból pedig ezen ellenvetés épen nagyon, de nagyon elvétett.

Pest, sept. 6. 1871.

(A.) Hetek előtt, midőn a gasteini találkozás híre először fölmerült a napi sajtó terén, kiemeltük volt, hogy Németország és Ausztria-Magyarország uralkodóinak személyes érintkezése politikai fontosság tekintetében még azon esetben is tul fog emelkedni a közönséges udvariasság határain; ha a fejdelmek befolyásos államférfiak kísérete nélkül üdvözölnék egymást. Már akkor kiemeltük volt, hogy ez entrevue a jövő nagy politikai események magvait hordja méhében. Ezen föltervést a bekövetkezett események teljesen igazolták. Vilmos császár és Ferencz József császár- király először Welsben, később Ischlben értekeztek egymással. Azonban nem e találkozásokban feküdt a helyzet sulypontja: ezek inkább tapogatózásul szolgáltak mindkét részlől a kölcsönös vágyak és óhajok kikutatására. Mindkét uralkodó feltétlen megnyugtatót szerezhet a kölcsönös intenciókról, mert csak ezután hagyta el Bismarck herceg, a német birodalom kancellára pomeranai magányát, hogy Beust grófot, az osztrák-magyar állam cancellárát és külügyminiszterét Gastein vadregényes furdójében meglátogassa.

A két vezér-államférfiú itt hosszabb időn át élt egymás társaságában s értekezett egymással. A politikai discussió első tárgyát a rumén vaspályakérdés képezheti, mely ügyben Bismarck herceg a német vaspályáépítők és

részvényesek érdekei megóvásainak iparkodott Beust grófot megnyerni. Ugy látszik azonban, hogy az osztrák-magyar diplomatának sikerült német collégáját arról meggyőzni, hogy a vaspálya kérdés Ruménia belügye s azt legjobban belpolitikai uton lehetend elintézni. Most legalább az ügy ezen tételre van vezetve s magok a kamarák lesznek hivatva a részvényesek állítólagos jogsérelmét orvosolni. Ezen tárgy megbeszélése közben a két vezér-államférfiú a nézetek és törekvések oly azonosságát árulta el, mely kétségtelenné tette, hogy a két állam csaknem minden fontos nemzetközi kérdésben ugyanazon utakon akar és fog haladni. Minél többet értekezett egymással a két diplomata, annál inkább meggyőződött az iránt, hogy mind Németország, mind Ausztria-Magyarország a legtöbb európai kérdésben azonos érdekekkel bírnak, hogy gyakran közvetlenül egymás támogatására utalvák, hogy végre államférfiakban sincs semmi személyeshiuság, antagonizmus vagy bármilyen néven nevezendő érzelm, mely a két ország együttműködésének lehetőséget kizárna. Mielőtt ezen egyetértés határozottan constatatott, a két államférfiú egy lépéssel tovább ment. Részletes eszmecserét nyitottak az egyes európai kérdések, a két államnak a többi államokhoz való viszonyát, az egyházi kérdésben, az Internationale igazgatásával szemben követendő eljárás felett s ez eszmecsera eredményét határozottan is formulázták. Azonban e formulázás kizárólag s a v a k b a n s nem írásban történt vagy más szóval írásbeli szerződés egy európai kérdésre nézve nem köttetett. Gasteinban csak egy jövődében köthető szerződés, szövetség lön előkészítve; maga a szerződés actusa azon időre halasztatott, midőn azt a politikai események, a tények hatalma szükségessé tennék.

Az Ausztria-Magyarország és Németország közt Gasteinban alkotott szövetsége viszony és egyetértés külső megpecsételésének veendő a holnap és holnapután Salzburgban végbemenő harmadik császári találkozás, melyen a két uralkodón, a két kancelláron kívül még Andrássy Gyula gróf és Hohenwarth Károly gróf osztrák miniszterelnök is jelen lesznek. Itt fognak a gasteini tárgyalások még egyszer resumáltatni s Ausztria-Magyarország összes irányadó államférfiai jelenlétében végleg megállapíttatni. Mind Vilmos császár, mind Bismarck herceg még Gasteinban nem egyszer azon vágyat árukták el, hogy Andrássy Gyula gróffal személyesen megismerkedni óhajtanának. E célból ő felsége Ferencz József császár- király külön küldött utján birta meg a terebesi birtokán időző grófot, hogy Salzburgban megjelenjék. Ő is tanuja lesz tehát ama találkozásnak, mely a két állam barátságát megpecsételni s állandóvá tenni van hivatva.

BELFÖLD.

Román lapszemle.

A Telegrafu l u R o m a n u S e p t e m b e r 2-án megjelent száma majdnem kizárólag br. Shaguna Andrássy gróf 25 éves jubileumával foglalkozik. A lap elején az ünnepeket érseknak, a magyar-s erdélyországi görög keleti román papok és hívekhez intézett nyilatkozata van, a melyben, mint az egyház feje 25 éves működéséről, s a kormányzata alatti egyház előhaladása és állásáról számot ad.

Egyháza állapotát nagyon szép színben tüntetve elő, így szól: „Egyházunk régi és classicus törvényei (canon) nem csak hogy semmit sem vesztek bel- és küljellegéből, sőt inkább dicsőségteljesen nagyobbodtak, mert a tudományos művekből, a melyek e tárgyban megjelentek tudjuk, hogy egész Európa tanulmányozza s fordítja le saját nyelveire, mint a kereszténységnek legclassicusabb munkáját. Ennél fogva nem tehetnek jobbat a románok, mint hogy továbbra is megtartsák, s kövessék ezen canonokat, a melyekkel egyedül érhető el a tiszta és valódi keresztény szellem.

A keleti egyház hitelveit nyolcz pontban adja elő, mindegyik pontot a szentírásra alapítván. A nyolcz pont a következő:

1. Az egyház szervezésében senkinek másnak nincs joga befolyni, mint a teljesen egyenjogú papok és híveknek. Nincs helye az egyház kebelén semmi kiváltság vagy kivételnek, s ennél fogva a patronatusi jognak sem.

2. A világi hívők fiaí éppen úgy, mint

*) A II. szám 9-ik sorában hibásan áll felismerni félreismereni helyett. Szerk.

az egyháziaké a legmagasabb papi hivatalok-ra egyként alkalmasak.

3. Az egyház mindennemű szabályait, törvényeit s belső szervezeti intézményeit csak az első pontban említettek vannak jogosítva megállapítani.

4. Az egyházi hivatalok s törvényeken változtatni egyedül akkor lehet, ha azt az egyetemes zsinat egyhangulag szavazattal elfogadja.

5. Az egyházi törvények az illető püspök beleegyezésével megengedik, hogy a perlekedő felek ügyeit végleges eldöntése végett, azt választott bíróságra bizzák, a melytől felelősséget nincsen.

6. A clerus és hívők egyházi hivatalokban való előmenetelére nézve azon elv áll, hogy az egyházi hivatalok nem a püspök hatalma, hanem a canonok tekintélye és méltósága alatt állanak.

7. Az érsek és püspökök egy nemzetbeliek legyenek, és egyik se tehessen semmit a másik fél nélkül.

8. Hogy a clerus és világiaknak bibliát olvasni köteleességek. Honnan következnek, hogy a biblia s szertartások könyve a nemzeti nyelvre lefordítva legyenek; az egyház templomi és kormányzati nyelve a nemzeti legyen.

Hátad ad végül, hogy a 1848. év az egyházi egyenlőséget és szabadságot megadta, s s buzditja hivat, hogy jövőre is ezen egyház kebelében, s ennek védelmére alatt maradjanak az Isten és vallások dicsőítésére.

A „Gazeta Transilvania” Erdély fusioja s a két választási törvény ösmertetésével foglalkozván, statisztikai adatokkal kívánja ez utóbbinak igazságtalan voltát bebizonyítani. Az erdélyi aristocrazia cselszövényei — írja — elősegítve némelyek szolgálata, mások rajongása által 1865—1867 ben létrehozták a fusiót, s nem az uniót, a mely már a Leopoldi diploma óta létezett. Ezen fusió még Erdélyi közjogi alaptörvényeinek lábbal tapodása által jött létre, nem akadályozta azonban meg a kormányt abban, hogy az egygyéforasztott országokban netartson meg két választási törvényt,

Noha a magyarországi választótörvény sem felel meg a kor kívánatainak chez, képest is azonban az erdélyi, a mely 1848 júniusban az „unió vagy halál” kiáltások között jött létre, minden kritikán alól áll.

Schmerling 1861 évi improvizált törvénye szerint Erdély 2.100.000 lakosából volt 94 ezer választó, kik képviselték a birtokot. A jelen absurd törvény azonban egész más képet mutat. Magyarországon ugyanis a fertálytelek (7 1/2 hold) örökösé választó. Ha Erdélyben ezen törvény álna, ugy csak az 1848-ban felszabadult jobbágyságok közül 65 ezer választó volna. Erdélyben azonban a nem nemes embereknek 8 fit 40 kr. o. é. census kell, hogy választók legyenek. A mi 30—40 hold birtokot kíván.

A catastralis munkálatokból tudjuk, hogy Erdélyben 3 millió 783,969 hold birtok van művelés alatt. A mikből a Királyföld, — s Nászódra 710,000, a városokra 60 ezer, s a többi részre 3,013,696 hold esik. — Ezekből az 1848 május 15-ki nyilatkozat folytán felszabadult jobbágyságok kezén 2.144,574 hold van, a melyhez a községi legelők és erdők is hozzá szá-

mithatók. A nemesség kezén van 869,395 hold, tehát kevesebb 1,275.179 holddal (megjegyzendő hogy az erdélyi nemesség 50% je proletárius, földhözragadt szegény, megvetett simplex teremtés, — seraci ca vai de capulu loru — a kik vagyonukat elveszítve, adójukat fizetni képtelenek.

Azonban lássuk az adót. Erdély földadója 1 316 147 fit. o. é. a mikből a Királyföld s Nászód 262,087 fit, a városok 84,810 fit, Erdély többi részében a nemesség 310,134 fit s a felszabadultak 689,116 fit o. é. fizetnek.

Mindezek dacára választó 81,464 nemessége folytán, s csakis 10,644 a birtoka után. Oka pedig ennek az, hogy az előbbi kategóriába tartozik, mint választó a nagyságos gróf urtól egész a kocsissa fiáig minden kutyabőrös. S ezen kíván a Gazeta s gittetui.

KÜLFÖLD.

Kolozsvár, szeptember 9

(s.) A regényes fekvésű Szalzburg városa felé irányul néhány nap óta egész Európa figyelme. Már Gastein is bő anyagot nyújtott a politikai kombinációknak, találgatásoknak és jóslásoknak; de még fontosabbnak tűnik fel a Közép-Európa két legelső fejedelmének emez újabb összefüvetele Salzbúrgban.

A találkozás első részleteiről röviden szólott már legutóbbi táviratunk. Ehez még csak a következőket adjuk az eddig érkezett részletekből: Ő felsége, a mi királyunk, szeptember 6-án délután Salzbúrgba 115 tőnyi kísérettel s a várpalotába szállott. Vilmos császár 95 főből álló kíséretével ugyanazon nap este hat óra tájban jött meg; az indházban roppant néptömeg sereglett egybe s a salzbúrgi polgármester egy hossza beszéddel üdvözölte a magas vendéget önműt fejezvé ki a fölött, hogy a német császár látogatásával tisztelte meg Salzbúrg városát.

Ő felsége Vilmos császárt megérkezése után legott meglátogatta a „Károly főherceg” szállodában, mire a látogatás visszouoztatott s ő felségénél theastély volt.

Holnap reggel a salzbúrgi őrség fog tisztelni ő felsége előtt, azután kezdeteket veszik a conferenciák, melyeket délután négy órakor diszebed követ, majd esto a hegyesúcsok világitának ki.

Hivatalos állítások szerint Salzbúrgban nem irnak alá semmi szerződést s nem tesznek semminemű végleges megállapodást, s a találkozásnak nem lenne más célja, mint a gasteini értekezlet tárgyait törvényes alakba önteni, hogy továbbá a közösen elfogadott politika nemcsak tökéletes helyesléssel találkozik az osztrák és a magyar kormányok részéről, de egyszersmind zsinormértékű fog szolgálni Közép európa politikai magatartását, a mely már a delegációban is kifejezésre talált, és a melyet Németország tökéletesen helyeselt. Hohenwart és Andrassy jelenléte továbbá azt bizonyítja, hogy e politika nálunk sem talált ellezésre.

Francziaország helyzetét, hangulatát s kilátásait legjobban lehetne most a val jellemezni, hogy a „vihár után.” A múlt évi iszonyu leveretés; az erre következőt ember-

feletti erőfeszítések a diadalmas ellen kezéből kiragadni a győzelem bábárait; a végső „lenni vagy nem-lenni” — harc, s erre még a nép szenvedély félrevezetett iszonyatos dühöngése a communeban: mindez az elégnél több volt, hogy a kimerült nemzeti tettet a nemzetgyűlési párttörödekéi kicsinyes tusái iránt hamar érzéketlenné tegyék. S valóban! ugy látszik, a francia közvélemény sokkal inkább meg van nyugodva a politikai helyzetnek Thiers megválasztásával eszközölt ideiglenes tisztázásával, mint a parlamenti pártok bármelyike is. S ez által a csak párttörödekéitől vezérelt tulsó monarchisták is radikális republ kanusok törekvéseinek és egyelőre gát van vetve. Ezt bizonyítja a „Patrie” az a hire is, — ha ugyan igaz, — hogy Aumale herceg Algériába küldetnék kormányzóknak s el is fogadná azt.

Tudvalevőleg ez a herceg volt eddig az orleanistico-legitimista törekvések vezére, ez álomlás elfogadása tehát legalább is azt bizonyítja, hogy egyelőre lemondott személyes nagyraugyásának kielégítéséről s egy kissé már hazájának is akar szolgálni.

A commune vezetési fölött kimondott hadi törvényszéki ítéleteket egész tejedelmekben alább veszik olvasniuk. A haditörvényszék most az ugy nevezett „petroleuse”-eket, vagyis azokat, kik a felkelés utolsó napjain gyújtogatni, vizsgálat alá vette, kik közül a legifjabb 17, a legidősebb 73 éves. Tehát ismét egy u. n. „érdekes” pernek nézünk elébe.

Az ítélet a commune tagjai felett:

A „Gazetta des Tribunaux” közli a hadi törvényszék szövegi ítéletét:

„A tszék csak esti 6 1/2 órakor ült össze a kihallgatási teremben, s így több mint 12 óra hosszig tartózkodott az ítélethozási teremben vonulva. Egyébiránt könnyen megérthető, hogy ennek egy fél napot kellett szentelni: miután a törvényszéknek 504 vádponttra kellett felelni.

A kormány elleni merénylet, polgárháború előidézése, engedély nélküli csapatborzás, ezimek és functiók bitorlása, gyilkosságok és ezeken büntetés, nyilvános épületek és lakóházak felgyújtása és ebbeni részvét, magántulajdon és emlékoszlopok lerontása és ezekben való büntetés, önkényes elfogások és lezárások: — mindezek a 9 első vádlottra kisebb-nagyobb mértékben alkalmazhatók voltak.

A nagy számú közönség, mely reggeli 10 órától össze volt gyűlve, ezen egész idő alatt a legellentétsebb érzelmek által volt feligaltva. — Szenvedélylyel füjetek a vádlottak különböző mérvbeni büntetését.

Végül este 6 1/2 órakor megjelenik a hadi törvényszék, kísérv a legmélyebb hallgatás által. A roppant terem telve kíváncsiakkal és félig sötétben, igen gyászos látványt nyújt.

Az elnök felolvastatja az 504. kérést és azokra a hadi törvényszék ítéletileg kimondott feleletét, — de a vádlottak távollétében.

Ezen feleletek eredménye a vádlottakra vonatkozólag következők:

Ferré, a kormány elleni merénylet, pol-

válaszat; de szerkesztője elég gyöngédten volt, hogy azt azonnal ki nem nyomatta. Végre többszörös felszólításomra és négy heti várakozásra megjelenik az említett lapban válasznak mintegy ötöd része, megtoldva a szerkesztőség saját véleményével. Egyszersmind visszaküldi az így megsonkított kéziratot levél kíséretében, melyben kijelenti, hogy „válaszommal nem ért egyet sem nem közölheti a terjedelmes választ hely szűke miatt.” Eltekintve attól, hogy a „B. P. K.” szerkesztősége törvény szerint köteles lett volna, választomat egész terjedelmében elfogadni, sajnosan meggyőződtem a szerkesztőség részrehajlásáról onnan, hogy megelőzőleg két számon át tért nyitott Br. sokkal terjedelmesebb bírálatának, és hogy válassom ötödének közlése után nem-sokára Br. szintén terjedelmes ellenválaszának ujjolag helyt adott. A „B. P. Közlöny”-nek ilyen eljárása után könnyű volt Veres Ignácot kötött kézzel kisded ebekskéré törpíteni és Brassait hatalmas oroszányná növeszteni. És Br. a „Magyar Polgár”-ban bátran kérkedhetett, hogy „Veres Ignácot agyondeclinálta.”

Nincs itt helye megmérközni Brassait, de szerénytelenség vádja nélkül elmondhatom, hogy a „fiatal nemzedék” is tud valamit. Mig a régi magyar tudós abban kereste a dicsőséget, hogy a tudomány minden ágához tudjon hozzászólni — ex omnibusaliquid — a mai kór szelleme kényszeríti fiatalágunkat, hogy a tudomány egyes ágát válassza tanulmánytárgyává. És ezen lór szelleme oly hatalmas, hogy előtte régi tudásaink némelyike is meghajlott és

gárháború felizgatása, hadcsapatok szedése sem hatósági, sem törvényes engedély nélkül, középületek és lakóházak felgyújtásában büntetésesség, magántulajdon és közmelekkövek lerombolásában való büntetésesség, ezimek és functiók bitorlása, a kezesek leggyilkolásaiban büntetésesség, személyek önkényes elfogatása és letartóztatása büntényeivel lévén vádolva, mindezekben egyhangulag büntösnek ítéltetett.

Assi, mindezen büntények és vétségekről, azonkívül még a törvény által tiltott fogvatartás gyártásával lévén vádolva, mindezekben egyhangulag büntösnek ítéltetett, kivéve a gyilkosság és gyújtogatásban való büntetésességét.

Urbain, ugyanazon büntények és vétségekről lévén vádolva, mint Ferré szintén egyhangulag mindezekben büntösnek ítéltetett, de enyhítő körülményekkel.

Billionay, ugyanezekkel vádoltatva, hasonlólag büntösnek ítéltetett, kivéve a gyilkosságot és gyújtogatást.

Jourda ugyanazokkal vádoltatva, mint az előbbiek, azonkívül még pénz és bírói preszt elikkasztásáról is, csak polgárháború felizgatásában, csapatok toborzása és functiók bitorlásában ítéltetett büntösnek. Mellette enyhítő körülmények szólnak.

Trinquet oly büntényekkel vádoltatván, mint Urbain, hasonló módon büntösnek ítéltetett, de szintén enyhítő körülményekkel.

Chamly oly büntényekkel vádoltatván, minőkkel Ferré, Assi, Urbain és Billionay, ugyanazokban büntösnek találtatott, kivéve a gyújtogatást, gyilkosságot és önkényes elfogásokat és letartóztatásokat.

Régère-re nézve ugyanezen vád és ítélet áll.

Lullier büntösnek ítéltetett mindazon büntényekben, melyekkel vádoltatott, u. m. a kormány elleni merénylet, polgárháború izgatás, csapatok szedése, katonák elcsábítása, hogy zászlójukhoz hűtlenné legyenek és fegyvert csapat vezénylése.

Rastoul oly büntényekben találtatván büntösnek, mint Régère, oly ítéletet kapott, mint ez, — kivéve, hogy nem büntösnek találtatott a közmelekkök és magántulajdon lerombolásában. Mellette enyhítő körülmények szólnak.

Paschal Grousset, a már említett, és különösen papirok elorzásának büntényével vádoltatván, — csak a merénylet, izgatás, csapatok szedése és functiók bitorlásában ítéltetett büntösnek.

Verdure, oly büntények és vétségekkel vádoltatván, mint Rastoul, ezéhez hasonló ítéletet kapott.

Ferrat, hasonlókkal vádoltatván, a merénylet, izgatás és csapatok szedésében ítéltetett büntösnek.

Descamps hasonlókkal vádoltatván, semmiben sem találtatott büntösnek.

Clement, ugyanezekkel vádoltatott, de csak a hivatal bitorlásában találtatott büntösnek, enyhítő körülményekkel.

Courbet, merénylet, izgatás, csapatok szedése, hivatalbitorlás és emlékek lerombolásával vádoltatván, — csak ez utóbbiban találtatott büntösnek.

Parent, merénylet, izgatás, csapatok szedése

felhagyva az universalis vagy encyclopaedius tudománnyal, kiki külön szakot választott magának. Így lett pl. Toldyból magyar irodalmi történész, Télyből görög nyelvtudós, Rómerből régész sat. Br. megmaradt a régi; ő nem hajlott meg makacsula kor szelleme előtt, hanem bámulatra ragadja tisztelőit majd mint magyar nyelvész, majd mint természetbúvár, majd mint régész, majd mint nyelvmester, majd mint matematikus, majd mint philologus, és isten tudja mennyi mindenféle tudománnyal. Érti és éreznie kell, hogy mi hiányzik alaposságából, de azt pótolja szerencsés ötleteivel és élezes beszéddel.

En is tiszteltem és becsülöm a veterán tudóst, mint ritka antiquistát, de mint szakudóst nem ismerhetem el egy szakmában sem. Ha nem is dicsekedhetem anyai és oly különféle munkával, a mennyi Brassaitól kikerült, de azt bátran mondhatom, hogy az én szakmunkáim többet használtak a magyar tanuló ifjuságnak, mint Brassainak universalis lánge-sze az egész magyar közönségnek. Addig is, míg alkalmam lesz, Brassait illetékes helyen megmérközni, nyugtassa meg, T. Szerkesztő ur olvasó közönségét, hogy alulírott még él és nincs atomokra szedve; Brassait pedig kérem, hogy ha engem vagy Szarvast „atomokra akar szedni,” előbb biztosítson számunkra az illető szerkesztőségénél a védelemre nézve elegendő tolerantiát.

Kelt N.-Szébenben.

Veress Ignác.

„KELET” TÁRCZÁJA.

Egy kis önvédelem*)

Tisztelt szerkesztő ur! Nem kerülhettem el figyelmemet a „Kelet” idei 202. számában csekély személyemet illető, következő újdonsága: „Brassai Sámuel veterán s fáradhatlan tudósunk, ki tavaly Veres Ignácot szedte szét atomjaira, jelenleg Szarvas Gábor új akademikus nyelvértéketlenségéről tanuskodó bölcskepű philologiai értekezéseit vetve munkába sat.” Meggyőződve azon fontosságról, melyet a napi sajtó gyakorolni szokott a közvéleményre, lehetetlen nem kockáztatnom igénytelen nevem érdekében egy pár szót, remélvén tisztelt szerkesztő ur igazságszeretetétől, hogy helyt fogadni becses lapjának leglogközelebbi számában szerény soraimnak is.

Az igen szép, ha valaki viz-gaszemmel örködve az irodalmi termékek fölött, az időnként megjelenő munkákról azonnal szakavatott ítéletet mond, és Brassai nagyon le fogná kötelezni a közönséget, ha ezt helyes bírálatával előre tájékoztatná.

Brassait nincs szerencsém személyesen ismerni, de, ugy hiszem, meglehetősen fogalmam van róla azután, a mit kolozsváriaktól hallottam. Sokoldalúságához képest ismerősei is sokféleképpen nyilatkoznak felőle. Némely sze-

mélyes ismerőse szereti és tiszteli „Brassai bácsit” inkább az ő tréfás beszédeiért és adomá-szerű élményeiért, mint tudományos munkáiért. Mások csak távolról tisztelik, mint „veterán tudóst”, a ki mindenhez ért, mindenről tud írni és szólni, a ki az 1848 előtti fogalmak szerint csakugyan megérdemelhette a „tudós” elnevezést. Mások megint csak, mint „veszekedő frater” tüntetik fel, a kik talán félre-ismerik a jóakaratot benne, midőn éles modorához képest — melyről Brassai mogorva természeténél fogva mit tehet? — egyes irodalmi jelenségek fölött, hivatottan vagy hivatlanul élezes bírálatokat mond. Hogy mit gondolok én és elvtársaim felőle, azt alább fogom megmondani.

Olvasói közt bizonyosan többen lesznek, a kik e nevetek: Veres és Szarvas inkább nem ismerik. Ezek a személyek ugy tűnhetnek fel a „hires” Brassaival szemben, mint az ebecske vagy nyulacska, melyet állatseregletben élkül dobznak az oroszánynak. Némi tájékozásul engedje, T. Szerkesztő ur, hogy beszéljem el, mint kerültem én élkül Brassai elé, vagy hogy az említett újdonság szavaival éljek, mint sikerült Brassainak Veres Ignácot „atomokrasztészedni.” A Virgilius-féle magyarázatos kiadásomról Brassai ugyanazon bírálatát két lapban tette közzé, elébb a „Budapesti Közlöny”-ben, azután a „Protest. Egyházi Lapban.” Mi volt természetesebb, mint hogy Brassainak véleményem szerint alaptalan kifogásai és kíméletlen megtámadásai ellen magamat védjem? Azonnal beküldöttem a „B. P. Közlönynek”

*) Melyért szerző vállal felelősséget.

és hivatal bitorlása büntényeivel lévén vádolva, egyikben sem találhatott bűnszűk.

Ezen ítélet következtében Ferré egyhangulag halálra ítéltetett, Assi deportálásra valamely erődítvénybe, Urbain élethossziglani kényszermunkára, Billioray, mint Assi, Jourde egyszerű deportálásra, Trinquet, mint Urbain, Champy, mint Assi; Luller halálra; Régère, Grousset, Verdure és Ferrat, mint Assi; Clement 3 havi fogság Courbet 6 havi börtön és 600 frank pénzbírságra, Descamps és Parent felmentettek.

Elnök felolvastatja a törvény különböző tételeit, melyek alapján az ítéletek hoztak. Végül az ülést bezártnak nyilvánítja és elkövetettjait a közönséget a tereméből.

Esti $\frac{3}{4}$ óra van. — Az ítélet felolvasása tovább tartott két óráig. A hallgatónk élénken megvoltak indulva, s némi demonstrációt tanúsítottak, midőn a commune és a központi bizottság egykori tagjainak haláláról értesültek.

A tömeg lassanként elszórt, mire a vádlottak bevezetettek a kihallgatási terembe, hol nekik is felolvastattak az ítélet.

A KELET magán-távirata.

Beérkezett Pesten, sept. 9. 10 ó. — p. d. e.
Erkezett: sept. 9. 10 ó. 33 p. d. e.

Vilmos császár kizárólag csak Beusttal, királyunk Bismarckal társalgott Salzburgban. Conferenciák híre alaptalan, csak a gasteini megállapodások erősítették újra meg. Több oldalról szent szövetségszerű szövetség alkotásáról beszélnek, melynek egyetlen liberalis ezéja a pápa világi hatalmának vissza nem állítása lenne.

NAPI HIREK.

Kolozsvár, september 9.

— **A királyné őfelsége** Divald Adolfnak az erdélyi koronajóságok erdeiről írt jelentése egy példányát elfogadta, s elismerése jeléül egy díszes smaragd mellűt ajándékozott szerzőnek.

— **Filep Samu** főispán ur e hó 13-ára hívta össze a városi képviselőtestületet a városi szervezeti javaslat elkészítésével megbízandó küldöttség megválasztása végett tartandó gyűlésre.

— **Kerkapolyi Károly** m. kir. pénzügyér e hó 4-én K.-Fehérvárra kereszttel utazván, a pénzverdei helyiségeket megsejmelte azon czélból, hogy a bányaigazgatóság alkalmassá állítsa nyitni. Az „Egység” s. l. k. hetilap szerint a miniszter ur észrevételeiből kitűnt, hogy a bányaigazgatóság K.-Fehérvárra áthelyezése többé kétséget nem szenved. Innen Klipnovszky erdészeti tanácsossal Szébenbe menvén, ottan a szász ispán, polgármester s többek társaságában megtekintette az evang. templomot, s a Bruckenthal-féle kép- és könyvtárt, látogatást tett b. Schaguna érsek s b. Ringelsheim katonai parancsnoknál, s a római császár vendéglőben elköltött villás reggeli után Fogaras felé utazott. A miniszter ur Brassóig megyen, s onnan Fogaras, Köhalm, Segesvár, Medves, Balázsfalva, K.-Fehérvárra át Pestre vissza. A miniszter ur meggyerő bányászója Szébenben mindenkit elragadt, mely fokozódott a „Herm. Zeit.” szerint azon ígért által, hogy mihielyt a körülmények engedik egy „Specialitäten-Niederlag”-ot engedélyez. Kíváncsian nézünk a gyönyörű collectio elé, mely hihetetlen, hogy a „nincs magya kérdés”-t vallók táborából fog összeállítani.

— **Lakatos Ottó** kolozsvári minorita guardián Aradra rendeltetett. Előde Gaál Damasc aradi guardián azon városban eltöltött éveit emlékére Miskolczra távozása előtt egy tákarekpéztári eredeti részvényt (ára 1300 fr.) adott az aradi polgári jótékony egylet javára. Az ily tett nem szorul díszre.

— **Felvinczen** Lichtmann Benedek vasúti mérnök aug. 23. 24-e közti éjjel fölboltogta magát. A fiatal embernek viszonyai tökéletesen rendezve voltak, s az öngyilkosságot láz okozta önkívüli állapotnak tulajdonítják. A maros-újvári izraelita egyházaközös szerencsétlen hit-sorsosa iránt oly türelmetlen volt, hogy az oda szállított holt tetemnek csak a temető egy távol fekvő szegletében adott helyet.

— **Gróf Mikó Imre** a makói ev. ref. egyháziskola alapjának 100 frtot adományozott.

— **A felvételi vizsgák** a kolozsvári állami tanítóképzőben i. sept. hó 20-23 napjain tartatnak oly módon, hogy 20-án dél előtt 8 órakor az írásbeli vizsga tételük le a vizsgát álló összes növendékek által. A szóbeli vizsgák az akkor megállítandó sorrend szerint sept. 21, 22 és 23 napjain tartatnak reggeli 8 órakor kezdődőleg. Mire az illetők ezennel azon megjegyzéssel értesítettek, hogy 60 folyamodó közül azok, kik a 14 évet már betöltötték, vagy a vizsganapjáig betöltendik mindnyájan feljogo-

sítottak a vizsga letehetésére. Vizsgát állani akarók sept. 19-én esti 5 óráig jelentésk magukat az intézetben. (Külmagyar-utca b. Radák-né-féle ház). Igazgató Tészari Ida kisasszonyaál. Kovács Antal s. k. az igazgató tanács jegyzője.

— **Báró Jósika Lajosról** hiteles forrásból vesszük a hírt, hogy egészsége már annyira helyreállt, hogy nem sokára visszatérhet Bécsből, branyic-kai jóságára.

— **Gr. Mikó Imre** leányát, Annát, mint halljuk, jövő kedden vezeti oltárhoz fiatal főurának egyik legtevékenyebbje b. Wesselényi József, országgyűlési képviselő. Áldás e szép fiúgyre!

— **A volt székely huszárok** feliratát a lőbészési pénzalap visszaadása tárgyában sept. 7-én adta át Bakesi Ferenc az igazságügy-ministernek, ki élénk figyelemmel hallgatta a székely-ég ezen kérdéseiről tett felvilágosításokat, s ígéretet tévén, hogy a feljuttatott okok alapján igyekeznék fog ez ügyet az igazság-székint megoldani. A felirat átadása kérésére azon miniszteri kiküldöttségnek fog átadatni véleményezést véget, melyben Groz, Groisz és Budai tanácsos urak vannak, kik épen a székely katonai javak rendelkezésével foglalatokodnak.

— **Bartalus István**, ki utazásra indult a hazában magyar népdalok gyűjtésére, s különösen zene szempontjából, néhány hetet töltött már a palócok közt, s ott kétszázánál több dalt kottázott le a nép saját éneklése nyomán. Bartalus tovább folytatja útját Erdélyben, különösen a székely dallamok gyűjtésére.

— **Méhay professor** (!) tegnapi tartotta meg már hetek óta hírhedt búvészteli előadását a redout-ban. A tanár ur mir ismeretes nálunk; ezelőtt két évvel sem tudott semmi újat, annál kevésbbé valami meglepő produkcióit. Ma is csak a már töle is, másoktól is számtalanszor látott egyszerű escamotageokkal, palack-historiával, kártya-játékokkal, melyek egyébiránt sok ügyességről tanuskodnak, magnetikus handabandával és közben-közben bönális élecekkel, mint p. a porosz színekre, igyekezett a szép számú közönséget 8-tól 10 óráig mulatztatni. Az előadás végét sorjásíték képezte, melyben néhány értékes nyeresemény is szerepelt. Végül ki ke' még emlíünk azt a nagy buzgalmat, melylyel a mi finom művészünk és nagyműveltségű közönségünk a természet zsufoltságát megöltötte. Ij! nagy műpártolók vagyunk mi!

— **Virilis szavazati jog** Baldási Antal bárónak nem kell. Hevesmegye bizottmányi gyűlésében, midőn a leendő virilisek közt neve felolvastattak, kijelenté, hogy nincs rá szorulva a kormány e magas grátiájára.

— **Ingyen lakás.** Áldozó (Fried) Mária végrendeletét a napokban hirdették ki a pesti törvényszéknél. Jótékony célokra 50000 fitot hagyott, s két emeletes házában levő lakóinak egy évi házbérléket elengedte.

— **Egy szédelő.** Bécsben sept. 4-én fogtak el egy gavalért, Laslitszky Vitola grófot. A grófot család miatt Sacher vendéglő feljelentése folytán a rendőrség elé idézték és elfogták. Midőn lakását kimotozták, egy csomagba kötve 90.000 fitra rugó váltótörvény-széki fizetési rendelvényt találtak nála.

— **Szépség a bitófán.** A rendkívüli szépséggel bíró Fair Lóji nevű asszonyt Californiában, mivel a bírót meggyilkolta, halálra ítélték. Kivégeztetése előtt a fogházban folytonosan változtatva öltözetét, atükör előtt állott, s magát csodálva, önmegelégedéssel szólt: „Mentől jobban nézem magamat, annál inkább hiszem, hogy fel nem akasztanak, mert egy ilyen alak, lehetetlen, hogy a bitófára alkottatott volna.” Azután egész szerénységgel megjegyezte, hogy ily szép eddig soha sem volt. De csalódott, mert Californiában ily ügyekben nem sokat cseremóniáznak.

— **A világnak legnagyobb gyalugyára** Jova állam Burlingtonban városában van. 18 gép dolgozik benne s 1400 munkásnak ad foglalkozást.

— **A ki nem eszik.** Prestontól másfél angol mértőldnyire eső Lankashire nevű faluban egy szegényes házikóban lakik bizonyos Riding Anna nevű 33 éves asszony. Ezen nő már három év óta fekvő beteg, s tizenhat hónap alatt semmi tápszert nem vett magához. Lszmelete tiszta, keveset alszik, de nagyon meggyengült.

— **Tűzvészek** iránt naponként veszünk tudósításokat. Szentpéteren 49 ház és 23 csűr égett el minden behordott gabnával és takarmánnyal. Alsó-falva majd egészen elégett csak a templom s néhány falu szélén fekvő telek maradván meg. Cs.-Hagymás, Hondorf, Ujfal, Vizakna, Macskás, Vártelek, Szalmás, Sz.-Háromság, Kerek, Budak, Funácsa, stb. mind nagy mérvű égéseknek voltak színhelyei.

— **Civilizálódunk!** mert Kolozsvárt is vannak már iparlovagok. Egy ily jó madár a minap is bemutatta művészetét, midőn egy vidéki birtokos szolgájától, ki biztositási bevalással és 20 frttal terhelt levelet hozott a „Victoriához” a kapu közt elvette a csomagot, hogy majd ő eligazítja; a szolgát elvezette a

Rhédei házhoz s ott eltűnt. A rendőrség mint halljuk, nyomozza a lovagot, hogy mily sikerrel, meglátjuk.

— **Mint Déésről** írják, Nalácz Farkas ur az ottani piacon levő házát „Európa” czim alatt a mai igényeknek megfelelő csinos szállodává alakította át, mit figyelemében ajánlunk a vidéki utazó közönségnek.

— **Házi tolvaj.** Egy szebeni kereskedőnek a „Herm. Zeit.” elbeszélése szerint szokása volt lefekvés előtt tárczáját az ágy mellett levő abrakára helyezni; észrevevén ezt a szolgálat, gazdájának mély álmát felhasználta, éj-jel az ágy szobába lopódzott, s a tárczánál látogatást tett. — A szolgálat által üdít rendkívüli lény felhívván a gazdának, elhatározta a konyha cizrus körmeire figyelemmel fordítani. A szolgálatnak igen hosszú ujjait csakhamar constátálta. — A bőlg bevallotta a rendőrség előtt, hogy a tárczából het-nként csak 8 frtot sajtátított el. — Feltéve, hogy az éjjeli látogatás hetenként csak egyszer történt, s mindannyiszor csak 8 frt hódítottatott el, mégis jónak havatól számítva egy szép kis összegesséke kerül ki. A hü szolgálat mostan biztosságra van helyezve, s kiérdemelt büntetése kiállása után hazájába fogják szállítani.

— **Titulusok.** Fogarasy Mihály püspök az erdélyi egyházmegyében papjai közül hat év alatt 2-nek püspöki 4-nek apáti, 1-nek préposti 1-nek pápai praelatusi, 3-nak kanonoki, s 5-nek pápai kamarási czimtet szerzett. Az apáttá kinevezett Veszely Károly és Möller éde megáldási szertartása f. hó 3-án történt K.-Fehérvárra. Az ottan megjelenő hatilap megáldónak mondja azon jelenetet, midőn a püspök Te Deumot énekelve, a két apát a templom közep. hajóján pásztori bottal és fejükön süveggel végig haladtak, a népet megáldották, s visszajövet az oltár bal szárnyán a püspök felé fordulva az „ad multos annos” énekeltek.

KÖZGAZDASÁG.

A kolozsmonostori intézetről.

— A kolozsmonostori gazdasági tanintézet mindig több figyelmet kezd magára vonni, mint egyike: legjobban vezetett intézeteknek. A most lezolt nyári vizsgáról az „Erdélyi Gazda”-ból vesszük át a következő sorokat:

Elő vizsga augusztus 10-én a növénytanból tartatott, előadta dr. Entz Géza. A tanár ur valóban meglepő eredményeket mutatott fel e nehéz tantárgyból, mely máshol az odiosak közé szokott tartozni. Az igazgatóság szíveskedéssel közölhetjük a vizsgálati osztályzatot is: *) szerint növénytanból nyert huzzonkét ifju közül kitűnő: 5=22%, jelest: 6=28%, jót: 6=28%, kielégítő: 4=18%, kevésbbé kielégítő: 1=4%.

Az augusztus 12-ki vizsga a növénytermelésből, mutatja a legkedvezőbb eredményt. Hajlandók volnánk tán ezt azon körülménynek tulajdonítani, hogy a megelőző gyakorlati évben a legzükségesebb tudnivalók ugyszólván önkényt ragadtak az illetőkre, de tekintetbe véve azt, hogy számos oly növénytermelés adatik elő, mely hazánkban még eddig ismeretlen, a hallgatónk szorgalma mellett hasonló részben Vörös Sándor tanár uré az érdem. Osztályzatra nézve kitűnő: 7=31%, jelest: 6=38%, jót: 7=32%, kielégítő: 1=5%, kevésbbé kielégítő: 1=4%.

A szerves és gazdasági vegytan vizsgája augusztus 14-én folyt le, s újabb bizonyítványát ad annak, mily szükséges volna gymnasiumainkon a természeti tudományoknak bővebb tárgyalása. Az ifjaknak átlagosan hiányos előképzettsége e szakban mutatkozott leginkább és ezt méltányolva, lehetetlen legnagyobb elismerésünket nem nyilvánítani Tuba Lajos tanár urnak, ki efféle tényezőkkel aránylag oly kielégítő eredményt mutathat fel. Az ugyanakkor folytatott ásvány- és közettani vizsgára nézve, a siker gyengébb! Osztályzat a vegytanból: kitűnő: 2=10%, jelest: 10=44%, jót: 8=36%, kielégítő: 2=10%. Az ásvány- és közettanból: kitűnő: senki, jelest: 2=10%, jót: 12=54%, kielégítő: 7=32%, kevésbbé kielégítő: 1=4%.

Augusztus 16-án a gyakorlati mértan vizsgáját hallgattuk és örömmel tapasztaltuk, hogy Kertész György segédtanár ur szakavatott vezetése alatt sok szép ismeret sajtátítottak el az ifjak. Osztályzat: kitűnő: 6=28%, jelest: 4=18%, jót: 9=40%, kielégítő: 3=14%.

A géptanból augusztus 17-én volt vizsga, s ha eddig is Vörös Sándor tanár ur nézetünk szerint helyes irányban vezette hallgatóit, annál örövendesebb eredményt várhatunk jövőre, midőn a t. tanár ur külföldi utjából, melynek egyik főcélja a géptani szak tanulmányozása, visszatér. A nyert osztályzatok a következők: kitűnő: 4=10%, jelest: 9=40%, jót: 6=28%, kielégítő: 2=10%, kevésbbé kielégítő: 1=4%.

A részletes állattenyésztésre f. hó 19-én került a sor. Mina János tanár ur e félévben a juh- és szarvasmarhatenyésztést tárgyalta, mint a vizsgából látszott, tüzetes vonatkozással

*) A törtszámok elhagyása vagy kikerekítésével.

az általa oly alaposan ismert erdélyi viszonyokra. A tanulók kimerítő feleleteiből az előadások becsét ismerhették fel, mely kivált az új tenyészelvek gyakorlati alkalmazhatóságának megvitatásában áll. Osztályzatul nyertek: kitűnő: 2=10%, jelest: 8=36%, jót: 6=28%, kielégítő: 5=22%, kevésbbé kielégítő: 1=4%.

Az utolsó előtti vizsga, az erdőszettanból, augusztus 21-én folyt le. E tárgyat az időközben elment Kalmár tanártól Kertész segédtanár ur vette át és a távozottat teljesen pótolta is. Ismerve hazánk erdei kincseit, annál nagyobb örömmel üdvözljük a szorgalmas ifjak e téren kivert eredményeit, volt ugyanis: kitűnő: 6=28%, jelest: 5=22%, jót: 8=36%, kielégítő: 3=14%.

Az éghajlattannak augusztus 22-én tartott vizsgája új alkalmat adott dr. Entz Géznak tapintatos modorát bemutatni. Tartózkodva az időjárólak bizonytalan feltevéseiről, a légűnetek magyarázatára, az éghajlati viszonyok ismeretetésére fektetett előadásainak főszulát. Osztályzat: kitűnő 5=24%, jelest: 8=36%, jót: 4=18%, kielégítő 4=18%, kevésbbé kielégítő: 1=4%.

Ha az egyes vizsgálatok eredményeit összeállítva szemléljük, kitűnik, hogy 198 osztályzat közül volt:

kitűnő	37=19%
jelest	58=29%
jót	66=33%
kielégítő	31=16%
kevésbbé kielégítő	6=3%

Örömmel látjuk ebből, hogy derék ifjak teljesen felfogták a reájuk váró nehéz, de szép feladatukat és tiszta szívükből óhajtuk, hogy e szép sikert jövő évben még fokozhassák. Az intézet fardhatlan igazgatója Kodolányi Antal a vizsgákat egytől egyig végig hallgatta, s számos talpraesett kérdése által sok oldalúságának szép bizonyítékát adta. Résztvett továbbá az erdélyi gazdasági egylet küldöttsége, több gyakorlati gazda és tanár.

Augustus 23-án a gyakorlati tanfolyamnak volt vizsgája. Legelőbb is bemutaták az ifjak munkanaplókat, tapasztalati jegyzőkönyveiket, szerződés, nyugta sat mintákat, ol-tási és szemzési miveleteiket; aztán kezdődött a szóbeli vizsga a gyakorlati gazdaság minden ágából. Walter Lajos tanár ur vezetése, minden tekintetben helyesnek bizonyult be, mert az ifjak a gazdaság egész évi folyamának munkáit az erre használt eszközöket, továbbá az állattartás körül előfordultakat hiven és tüzetesen adták elő. Dúlutan a kertészet és szőlőszettből tartatott vizsga, s a derék intézeti kertész Ritter Gusztáv szaktudománya mellett, a rövid idő alatt szerzett meglepő magyar nyelv ismereteit is előnyösen mutatta be. A gyakorlati vizsgán — kettő kivétellel — mind becsülettel állottak meg és kitartó szorgalmuk mellett ez ifjak is szép reményre jogosítanak.

Felolós szerkesztő Szász Béla.

Nyitlér*)

Idegenek névjegyzéke

Biasini szállodájában Kolozsvárt, sept. 6-án és 7-én.

Frivattzky János, muzeum igazgató, Pestről. Blaskovits István, ministeriális titkár, Pestről. Faragó Simon, tanár, S.-Ujvárról. Makrits Ágnes N.-Váradról. Gr. Vass Samuel, Restről. Dr. Szombathely Ig. Márton, Budáról. Burtha Balint, lelkész, Pestről. Krommer Matild, nevelő, Pestről. Móritz Ritz, kereskedő, Bécsből. Dr. Hritzko József, főorvos, Pestről. Feldheim Albert, kereskedő, Brátkáról. Varitz István, kereskedő, Bécsből. Kunn Károly, kereskedő, N.-Váradról. Tisch József, kereskedő, K.-Fehérvárról. Borbát Sándor, birtokos Krasznáról. Nagy István, lelkész, N.-Váradról. Betzner Frigyes, tanár, Debreczenből. Schmid Ágoston, czukorgyár-igazgató, Debreczenből. Balint István, számtartó, Dézsől. Kis Mihály, földbirtokos, Bécsből. Tallurán M. Jenő, mérnök, Gráztból. Ambrus Miklós, birtokos, Drezdából.

Septemb. 8-án. Marovetzky János, kereskedő, Pestről. Ritter Bertalan, N.-Váradról. Kovács István, Brassóól. Vespásián Titus, lelkész, Szébenből. N. Maase, gyáros, Verestoronnyról. Meksza Ferenc, tanító, Sz.-Ujvárról. Braun Bertalan, birtokos, Tordáról. Felföldi Elekné, tisztne, M.-Ludasról. Máriási József, honvéd kapitány, Medgyesről. Florián János, kereskedő, Sz.-Ujvárról. Szél Kálmán, lelkész, Tordáról. Bonnis Elek, birtokos, Dézsől. Gr. Bethlen Kamilo, M.-Vásárhelyről. Veress Dénes, birtokos, Tordáról. Somogyi Rudolf, tanár, Pestről. Vámosi Miklós, tanár, Pestről. Szigeti István, tanár, Keeskemétről. Gr. Vass Samuel, birtokos, Czegéből. Lászlófi, képviselő Szamos-ujvárról.

*) E rovat alatt közlítették campán a sajtóhasználat irányában vállalt felelősséget a szerk.

HIVATALOS.

3559. 1871.

(310)

(1—3)

Hirdetmény.

Maros Váshely szabad kir. város belterületének szakértő mérnök által leendő méretése és térképezése, a képviselő testületnek idei augusztus 26-án tartott ülésében elhatározatván, ezen munkákat keresztül vitelére pályázat nyitattik.

A pályázati határidő **folyó évi szeptember 30-ig** tűzetik ki.

A képesítvény és mérnöki szakismeret igazolása mellett pályázók közül, a munkával az bizatik meg, ki legutányosabb árszabály mellett ajánlkozand.

Mint hogy ezen munkákat télen át is folytathatók, annak is előnye leendő, ki legrovidebb időn vállalkozik a munka teljes bevégezésére.

A munkákat folyama alatt a munkaárnak a megtett munkához viszonyított $\frac{1}{3}$ -ad része a majorsági pénztárból előlegeztetik.

A munka teljes bevégezése és felülvizsgálata után helyesnek és jónak talált egész munka ára, a városi pénztárból kifizetetik. A pályázatok a fenn kitett határnapig a városi tanácsához adandók be.

Maros-Váshelyt, 1871. augusztus-hó 27-kén.

A városi Tanács.

920 sz. 1871.

(309)

(2—3)

A nméltóságú kereskedelmi miniszter ur f. évi augusztus hó 31-kén 9340 sz. a. kelt leírata szerint a rajnai tartományokban a cserzőanyag, főképp a cserfahéj igen keresett, és Belgiumból, valamint Németország északi vidékeiről a cserfahéj nagy mennyiségben szállítatik ugyan az említett tartományokba, de mind ez nem elég a szükséglet fedezésére; ennél fogva a cserfahéj ára folyton emelkedik, úgy hogy jelenleg 1000 font cserfahéjat 18—20 tallérral fizetnek. Ez időpont tehát igen kedvezőnek látszik arra, hogy a magyarországi cserfahéjok a nevezett tartományokban állandó piacot szerezzünk, s egy közeli czég, a melynek Trierben is van fióktelepe, kész magyarországi cserfahéj mintáknak kiállítását ingyen eszközölni.

Erről vállalkozók oly megjegyzéssel értesítettek, hogy a miniszter ur ő nméltósága egyttal intézkedik, hogy közlekedési vállalataink, az említett anyag szállítására nézve lehető kedvező díjakat nyújtsanak.

A kolozsvári kereskedelmi és iparkamara 1871 sept. 6-kán.

Sz. 990.—1871.

(308)

2—3

Arlejtési hirdetmény.

A főméltóságú m. kir. közmunka- és közlekedési miniszteriumnak folyó év augusztus hó 28-án 6022. szám alatt kelt rendelete következtében az apahida-szászrégeni államutnak, a gyéresi hegyen levő szakasza áthelyezésének kőburkolat és kavicssali ellátására, a szükséges műtárgyak kiépítésére nézve folyó 1871. év **szeptember hó 18-án** délelőtt 10 órakor az alólírt hivatal irodájában írásbeli ajánlat mellett árlejtés fog tartatni.

Ezen építkezések, a felvétel szerint, a következők:

1) Az ut áthelyezésének kőburkolat és kavicssali ellátása, melyre anyaggal együtt 21,761 frt 50 kr.

2) a 32-ik számú hid kiépítése, melyre anyaggal együtt 4077 frt 94 kr.

3) a 33-dik számú hid kiépítése, melyre anyaggal együtt 658 frt 83 kr.

4) a 34-dik számú hid kiépítése, melyre anyaggal együtt 693 frt 12 kr.

5) a 35-ik számú hid kiépítése, melyre anyaggal együtt 594 frt 23 kr.

6) a 36-ik számú hid kiépítése, melyre anyaggal együtt 875 frt 47 kr.

Összesen 28661 frt 9 kr. állapított meg.

Minden ajánlat 50 kros bélyeggel ellátandó és az illető a maga nevét és lakását tisztán, érthetőleg írja ki, az 5% bánatpénz azaz 1433 frtot vagy készpénzben, vagy pedig, ha ezen összeget valamelyik k. pénztárnál lefizette, annak nyugtáját mellékelje, az ajánlott összeget számmal és betűvel írja ki, azon határozott kijelentéssel, hogy az építési feltételeket ismeri, és azoknak magát kifogás nélkül alája veti.

A kellően bepecsételt és felszerelt ajánlatok alólírt m. kir. mérnöki hivatalhoz folyó 1871. év szeptember 18-ig, illetőleg a tárgyalás megkezdéseig beküldendők, mert a tárgyalás megkezdése után beérkezett ajánlatok nem fogadtatnak el.

Kolozsvárt, 1871. év szeptember 2-án.

A m. kir. mérnöki hivataltól.

NEM HIVATALOS.

(306)

(2—7)

Részlet-jegyek

20 drb Hitel-sorsjegyre

18 drb Hitel-sorsjegyre

20 drb 3% es 400 frankos török-sorsjegyre

20 drb Braunschweigi-jegyre

Főnyerő 20,000 tallér

20 drb 100 frtos magyar díj-sorsjegyre

Főnyerő 100,000 frt.

20 drb 100 frtos 1864-diki jegyre,

18 drb 100 frtos 1864-diki jegyre,

A sorsjegyek a játéktársulatok mindnyájánál különböző sorozatból valók, midtál a nyerés esélye tetemesen növekszik. Minden résztvevő, mindjárt az első részlet letétele után és a lefizetés folytán közösen a játéktársulat minden sorsjegyre játszik s a lefizetés végével, a csoport szerint, egy eredeti hitel-, 3%-os 400 frankos Török-, Braunschweigi-, 100 frtos magyar-díj-, 100 frtos 1864-diki sorsjegyet kap kezéhez.

A bélyeg-díj egyszer s mindenkorra tesz 99 krt a magyar díj-sorsjegyre; 1 frt 30 krt. az 1864-diki; 2 frt 55 krt. a hitel-, és 68 krt. a Török sors-jegy után. Az első részlet és a bélyeg-díj lefizetésével részletjegyet kap a játékos, mely a tulajdonos számára minden fentebb jelzett előnyt biztosít.

EDUARD FÜRST bankháza Wien, Stephansplatz.

(303)

(6—*)



Cholera ellen!!!

Legjobb **budai bor** egy fél kupás üveg 60 krajczár, egy meszelyes 30 krajczár. Az üres üvegek fél kupás 10 kr., és a meszelyes 5 krajczárba visszavétnek.

Karvázy Gyula.

(307)

(3—3)

Árverezési hirdetmény.

Hivatkozással Kolozsvár sz. kir. város telekkönyvi hatóságának az „Erdélyi hivatalos értesítő” 1871 august. 21-iki számában megjelent hirdetményére, n. id. Czink Pál örököseire átrubázott, s a kolozsvári 571 tjkönyvben felvett következő ingatlanok:

1) K. monostornézőában 140 ház szám alatt előforduló o. é. 1920 frt 15 kr-ra becsült házastelek.

2) Párisutczában háttal a Rózsantezőának 215 ház szám alatt előforduló o. ért. 6872 frt 57 kr-ra becsült házastelek,

3) a kolozsvári határon a Borjumbálban előforduló o. é. 300 frtra becsült szántóföld,

4) a szőlők alatt előforduló o. é. 800 frtra becsült ház- és mellette fekvő pusztaszőlő- és

5) a fellegrvár alatt fekvő o. é. 300 frtra becsült szőlő folyó évi **Szeptember hó 25 és 26-án d. e. 9 órakor** Kolozsvár sz. kir. város telekkönyvi hatósága útján elárvereztetnek a következő lényegesebb feltételek mellett:

a) az árverés csak becsáron, vagy azon felül fog megejtenoi.

b) A vétel ár három egyenlő részletben lesz fizetendő, — első részlet. melybe vevő bánatpénze is bele számittatik az árveréskor, második az árverés után egy óra, — harmadik két óra.

c) A haszonélvezet Szent Mihálynapkor, a teljes tulajdon a vételár teljes lefizetése után száll a vevőre.

Különbben a részletesebb feltételek sz. kir. Kolozsvár város telekkönyvi hatóságánál, vagy ügyvéd Molnár Sándornál tekinthetők meg.

Kolozsvárt, 1871-ik év august. 31-kén.

Néhai **CZINK PÁL** örökösével.

(305)

(2—6)

Felhívás!

„A Magyar kölcsönös biztosító bank”

alólírt vezérügynöksége az aratás és behordás beálltával kedves kötelességének tartja a „**Magyar kölcsönös biztosító bank**” által nyújtandó előnyökre a n. érd. közönség figyelmét felhívni,

a mellett, hogy a beveendő díjakra nézve is a versenyt bármely más társulattal kiáljuk, a hozzánk csatlakozó tagokat az évi díj fölöslegben részesi jük, mely osztalék annál nagyobb mentül többen ez intézethez csatlakoznak. Hogy ez csoportosulás esetében el nem maradhat, — megezőfólbaitan tanúságul hozván fel a részvényekre alapult társulatok által felmutatott rendkívüli évi nyereményeket, melyek közül egy ily intézet a mult évről oly üzleti hasznout mutat fel, mely szerint ha azon biztosítók a kölcsönösséget vették volna igénybe, minden díjkép befizetett forint után **56 kr.** lett volna a biztosító feleknek visszafizetendő.

Ilyképp az évi nyereményen magok a **biztosító tagok osztozkodhatván**, ez által a biztosítási díj lehető legalantabbi fokra szállíthatatik, és alkalom nyújtatik mindenkinek vagyonát lehető legolcsóbban biztosítani, magának megnyugvást szerezhetni.

Biztosítások eszközzése iránt bővebb felvilágosítások végett kérvén a biztosító közönséget, vidéki ügynöségeihez vagy M.-Váshelytől a központhoz fordulni

„A Magyar kölcsönös biztosító bank” erdélyi vezérügynöke

HOLCZER GYULA.

SPIEL-INSTRUKTIONEN

für das Zahlen-Lotto

ertheilt der Professor der Mathematik

R. v. Orlicé in Berlin, Wilhelmstrasse Nr. 129.

Anfragen finden unentgeltlich Beantwortung.

Täglich treffen Dankschreiben über mittelst meiner Instruktionen gemachte bedeutende Gewinnste ein.

Zur nützlichen Belehrung über das Wesen des Lottospiels empfehle ich noch mein bereits in 4. Auflage erschienenes Werk:

„ANALYSE des LOTTO,”

Wissenschaftliche Begründung

aller Vortheile im Zahlen-Lotto zu gewinnen nebst kabbalistischem Emporium.

Dasselbe enthält eine vollständige Geschichte des Lottospiels, alle amtlichen Verordnungen über Einsätze und Gewinnste, gibt theoretische Erörterungen und technische Unterweisungen etc. etc.

Preis: 2 fl. ö. W.

von Orlicé, Professor.

(261)

(7—12)

Vorräthig in der Buchhandlung Joh. Stein's in Klausenburg.

AIANLAT A MÜVELT KÖZÖNSÉG SZÁMÁRA!

BÁNYAY KÁROLY

a jelenkor igényeinek megfelelőleg újból rendezett nagyszertűleg kiállított

DISZMÜKERESKEDESBEN

A „LEVELELHEZ”

Belmonostorutczai saját házában

KOLOZSVÁRT

FELTÜNŐ JUTÁNYOS ÁRBAN

TALÁLTATNAK

MINDENFÉLE PAPIROK,

ÍRÓ- ÉS RAJZ-ESZKÖZÖK,

a legjobb tenták, pennák, pecsét-
viaszok, a legszebb köszöntője-
gyek, levélpapírok, Couverték, Al-
bumok, üzleti, háztartási és jegy-
zőkönyvek,

**DÍSZMŰ AJÁNDÉK-
CZIKKEK**

a leghiresebb gyárakból:
Nürnbergi áruk, chinaezüst
alpacka és pakfong szerek
kanalok, asztali- és zsebké-
sek, ollók, fésűk, kefék sat

**PORCZELLÁN-
ÉS**

ÜVEG-NEMŰK

**PETROLEUM- ÉS OLAJ-
LÁMPÁK DITMÁR GYÁ-
RÁBÓL,**

**MINDENMŰ DOHÁNYZÓ ES UTI
KELLÉKEK,**

nagy választásban

GYERMEKJÁTÉKOK

valamint külföld, egy saját
gyártmányu, a londoni világi-
állításon kitüntetett

LEGFINOMABB

ILLATSZEREK

dús választékban s mindég friss mi-
nőségben vannak,
és az ottan lévő gyári fő-
raktárban

**A KITÜNTETETT
GÖRGÉNYI PAPIROK**

Valóságos gyári áron
adatok.

**ÓVÁSUL! Saját gyártmá-
nyai ezen törvényes véd-**

bélyegszel 1883-ig

jegyzetve

(27)